

Yahya Kemal'in Şiirlerinde Türkçenin, Balkan Coğrafyasındaki Söz Varlığı

Yüksel GİRGIN*

Özet

Osmanlı İmparatorluğunun varlığını anlamlandırdığı coğrafyalardan biri de Balkanlardır. Afrika'dan, Avusturya sınırlarına kadar dillerin, dinlerin, kültürlerin harman yeri olan Balkanlar, batıdaki doğu ve doğunun batıya açılan kapısıdır.

XX. Yüzyıl Türk edebiyatının şiir ikliminde, bir Yahya Kemal Türkçesi vardır. Yahya Kemal'in Türkçesi, dilimizin çalkantılar geçirdiği bir dönemde, Türkçenin sesine, yapısına ve ruhuna bağlı kalarak kendine özgü ifade tarzı ile Türkçeyi, şiirlerinde ve nesir yazılarında, kendi devrinin zirvesine taşımıştır. Onun şiirlerinde, millî ruhla bütünleşen insan faktörünün, Balkan coğrafyasında, o coğrafyanın iklimiyle, kültürüyle, toprağına yansımalarıdır. Yahya Kemal şiirlerinde; mekânda toprakla insanın yoğunlaşması, kaynaşması ve bunun sonucu olarak da coğrafyanın vatan haline gelmesini, Türkçenin imkânları dâhilinde, kendisine has bir söyleyiş tarzı ile ifade eder. Onun, hem şiirinde hem de nesir yazılarında; tarihte, coğrafyada, doğduğu, çocukluk yıllarının geçtiği, şiirinin, sanatının, derinlikli arka planının inşa edildiği, Balkan topraklarında, "Türkçe duyuş ve Türkçe söyleyiş endişesiyle" var olan "Biz'i" arama gayreti içerisinde olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, Yahya Kemal'in, Balkan coğrafyasını konu alan şiirlerinde, Türkçenin söz varlığı değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin Söz Varlığı, Balkan Coğrafyası, Yahya Kemal ve Şiiri

Turkish Vocabulary in Balkan Geography as used in Yahya Kemal's Poetry

Abstract

One of the geographical areas that the Ottoman Empire had strong and meaningful presence was the Balkans. The Balkans; the premises where languages, religions and cultures have blended together from Africa to Austria, is the east in the west and the gate that opens from east to west.

Turkish of Yahya Kemal exists in the 20th century Turkish Literature poetry climate. Yahya Kemal's use of the language carried Turkish to the peak in that era; in which Turkish language was going through turbulent times; with his poems and prose; elaborate with his unique expressions that adhered to the sound system, structure and soul of the language. In his poems, the human element integrated with the national feelings is reflected in the Balkan geography; in its climate, its culture and its soil. In his poems and with his unique and specific way; Yahya Kemal expresses the intensity and the integration in the relationship between soil and the mankind and the concept of motherland finally ensuing from this intense integration. Both in his poetry and prose, it is possible to find evidence of a quest for "us" that exists "as a result of concerns for *feeling* and *expressing through Turkish Language*" in the Balkans where he was born and spent his childhood and where the background and depth of his art was established.

The study aims to assess the Turkish vocabulary in Yahya Kemal poetry focusing on Balkan Geography

* Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, yukselgirgin@hotmail.com.

Keywords: Turkish Vocabulary, Balkan Geography, Yahya Kemal and his poetry

GİRİŞ

XX. Yüzyıl Türk şiirinin; en büyük, en geniş, en manalı, en toplayıcı sesi, kendine has hususiyetleriyle Yahya Kemal'e aittir. Onda, Türkçe; kendini, kendi söz varlığını, kendi şiiriyetini ifade etme imkânı yakalamıştır (Aktaş; 1992: 198).Yahya Kemal, şiirleriyle ve düz yazılarıyla Türk edebiyatında kendine özgü yeri olan önemli bir sanatkârimızdır. Tanpınar'ın ifadesiyle değerlendirecek olursak; “O bizim ilk ve hakiki klasiğimizdir”(Tanpınar, 1992: 355). Modern Türk şiirini; Osmanlı-Türk şiir zevki birikimine sırt çevirmeden örtüşüren, benimseyen; gündelik Türkçeyi ideolojik bir mevzi olarak savunmak yerine, o “dil”e bir lirik şiir dili olma vasfını yeniden kazandırmayı seçen, “eski şiirin rüzgârıyla” klasik şiir geleneğini yepyeni bir edada zirveye taşıyan, modern Türk şiirinin, derinlikli bir arka planla inşa edilmesine olanak sağlayan(Yüksel; 2009: 2) Yahya Kemal XX. Yüzyıl Türkçesinin söz varlığı unsurlarını şiirinin mısralarında kendisine özgü bir söyleyiş tarzıyla ifade etmiştir.

Türk edebiyatının, tarihi süreç içerisindeki macerası çerçevesinde, Yunus Emre ile Anadolu Türk Edebiyatının başladığını, Fuzuli ile imparatorluk devri Türk şiirinin zirveye ulaştığını, Osmanlı Devletinin ulaşmış olduğu gücü ifade eden sesini bulduğunu söylersek; modern Türk şiiri de, Yahya Kemal ile, Türkçenin sahip olduğu sesi, Türkçenin sahip olduğu söz varlığını değerlendirerek, imparatorluktan millet dönemine geçişteki ifade tarzını yakalamıştır ve yine Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kanaatiyle söylersek; “Bizim en büyük şairimiz şüphesiz odur” (Tanpınar 1982: 29) Yahya Kemal'i böylesi bir imtiyazın sahibi kılan çeşitli değerlerden bahsedilebilir. Sanatkâr bir mizaç ve yetenekle doğması, dünden bugüne uzanan tarihi içinde hem Türk şiiri hem de Batı şiirini çok iyi bilmesi, Türkçenin yüzyıllar içinde oluşan mana ve ses zenginliğini keşfedip bunu mısralarına taşıması, şiirin her türlü aletini çok iyi kullanması, sanatında neredeyse insanüstü denebilecek seviyede büyük bir sabır ve gayret göstermesi, geniş hayat tecrübesine sahip olması bunların başında gelir. Söz konusu değerlere ilave edilmesi gereken bir başka önemli husus da söyleyecek sözünün olmasıdır (Çetişli, 2008: 144). “Yeryüzünde yegâne ihtirasım, milletimin lisanında, istediğim gibi, birkaç manzume vücuda getirmektir.”(Beyatlı; 1971: 83) diyebilen ender şahsiyetlerden birisi olan Yahya Kemal, ayrıca “Türkçenin çekilmediği yerler vatandır” der. Onun bu sözleriyle milletinin lisanı ile şiir yazmak ve milletinin lisanın konuşulduğu toprakları vatan telakki etmenin, Türkçenin ifade imkânları çerçevesinde, anlam derinliği bulduğu kanaatindeyiz.

“Türkçenin çekilmediği yerler vatandır”(Beyatlı; 1971: 83) der. Evet “Vatanın ruhu Türkçedir” ve nerede o ruh varsa, orası vatan toprağıdır, ifadesi dikkate değerdir. Kendi ifade ediş tarzıyla, modern Türk şiirinin başlatıcısı sayılan ve Türk şiirinin en büyük temsilcilerinden olan Yahya Kemal, yalnız edebi alanda kalmamış, imparatorluktan millet olma sürecinde ve vatan sevdasını işlediği edebi eserleri ve fikirleriyle de Türk'ün tarih sahnesinde var olma mücadelesinin manevi cephesinde en ön safta yer almıştır.

Balkanlar; bir imparatorluğun varlığını anlamlandırdığı coğrafyanın adıdır. Afrika'dan, Avusturya sınırlarına kadar varlığını sürdüren bir tarihin minyatürü; batıdaki doğu, doğunun batıya açılan kapısıdır. Dillerin, dinlerin, kültürlerin harman yeri, kozmopolit şehirlerin diyarıdır(Aktaş; 2011: 1). Bu topraklar, yaklaşık olarak beş yüzyıl Müslüman Türk'ün zevkiyle yoğrulmuş, türküleriyle, mimarisiyle, sanatıyla, yaşam tarzıyla, Türkçe ile Osmanlı kültür ve medeniyeti inşa edilmiş, vatan haline getirilmiştir.

“Çıkayım, gideyim Urumeli'ne aman aman

Arzı hal vereyim Mehmet Beylerbeyine

Kimleri sarayım yar senin yerine aman aman

Gizli gizli sevdalarımız aşikâr oldu.

Bize bu ayrılık Mevlâ'dan oldu aman aman”

(Anonim)

Sözleriyle başlayan türkümüzde kültürümüzle yoğrulmuş, eserlerimizle nakış nakış işlenmiş olan Balkan coğrafyasına karşı içimizdeki özlemi, o coğrafyaya karşı duyulan hasreti anlamak mümkündür. Rumeli adını Urumeli'ne dönüştürerek Türkçeleştirmiş ve bütün Balkanlara ad olarak vermişiz. Anadolu gibi vatan, Anadolu gibi bizim olan kutsal bir vatan parçasıydı Urumeli. 1352 tarihinde Orhan Gazi'nin oğlu Rumeli Fatihî lakaplı Süleyman Paşa'nın Gelibolu Yarımadası'ndaki Çimpe Kalesi'nin fethiyle başlayan Urumeli'ndeki Osmanlı egemenliği, yaklaşık 600 yıl devam etmiştir. Türk'ün hoşgörülü idaresi Balkanlarda uzun yüzyıllar devam edecek bir barış ortamının yaratılmasına da zemin hazırlamıştır. Bugün etnik milliyetçiliğin körüklendiği günümüz dünyasında küresel güçlerin yazdıkları ve uygulamaya koydukları senaryolarla Balkanlar o mazideki barış ortamına hasret kalmış bir durumdadır(Türkmen; 2011: 1-3). Balkanlar'ın kültür ve medeniyet tarihinde, Türk

kültürünün önemli bir yeri vardır. Bu coğrafi bölgenin uzun süre Osmanlı Devleti'nin doğal bir parçası olması, Balkan halklarıyla Türklerin bir arada yaşam sürdürmesi kültür alış-verişine yol açmış ve bu kültür alış-verişinde Türk kültürü etkili olmuştur. Türk etkisinin dil ve folklor alanında daha güçlü olduğu günümüzde de derin izlerini görmek mümkündür(Yenisoy; 2008: 1) XIX. ve XX. yüzyılın güçlü milliyetçilik akımları Balkan uluslarını da harekete geçirmiş, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak milli devletlerini kurmalarına uzanan süreci başlatmıştır. Sadece Osmanlı dönemi egemenliği dikkate alınacaksa yaklaşık 500 küsur yıl Türklerin yaşadığı ve vatanlaştırdıkları geniş bir coğrafyanın hüznle terk edilmiş hikâyesinin yazılmasına başlansa her halde XIX. yüzyıldan başlamak icap edecektir. Günümüz Türkiye'sinde yaşayan insanların önemli bir kesiti işte bu bahsettiğimiz coğrafyadan koparak tekrar asırlar önce bir misyonu tamamlamak üzere gönderildikleri Anadolu coğrafyasına dönme bahtiyarlığına kavuşmuşlardır. Bugün ülkemizin özellikle Batı kesiminde yaşayan nüfusun önemli bir bölümünün Balkanlarla mutlaka bir irsiyet bağlantısı, diğerlerinin de gönül bağı vardır(Türkmen; 2011: 1-3). Tanpınar'ın dediği gibi, "Gelenler, mor sabahlı Balkan memleketlerinden her şeylerini, hatta yarına ait ümitlerini bile bırakıp gelenler ise, tarihimizin bekli de en öz tarafından geliyorlar. Onların başları etrafında, Türk tarihinin yarısı kanlı bir güneş gibi çalkanıyor."(Tanpınar, 1999: 21).

SÖZ VARLIĞI

Söz varlığı terimi Almanca Wortbestand teriminden esinlenerek, kelime hazinesi, sözcük dağarcığı, sözcük dağarı, sözcük gömüsü, vokabüler gibi karşılıklar yerine kullanılmaktadır. "Filoloji ve dilbilim çalışmalarında, bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme ögeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak söz varlığı adı altında ele alınır" (Aksan, 2002: 13). Söz varlığı, bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük dağarcığı, kelime hazinesi; söz dağarcığı ise, bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünü (TDK, 2005: 1807, 1805) şeklinde açıklanmaktadır. Bir dilin söz varlığı denilince, yalnızca o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz(Aksan, 1996; 7). Sözlü ve yazılı anlatımda, şiirsel anlatım tarzında başarılı olmak bir bakıma ifadelerdeki akıcılığa, görüşlerdeki tutarlılığa bağlıdır. İfadelerin akıcılığı

ve görüşlerin tutarlılığı seçilen kelimelerin yerindeliğiyle sağlanabilir. Eğer birey geniş bir kelime dağarcığına sahipse görüşlerini akıcı ve tutarlı bir şekilde ortaya koyar. Aksi takdirde anlatmak istediği fikirlerini tam ve doğru olarak ifade edemez. Sahip olunan söz varlığı gerek sözlü gerekse yazılı anlatımlarda mesajın hedef kitleye yerli yerince ulaşmasını sağlar. Düşünürlerin düşüncelerini ifade etmede, şair ve yazarların benzetme ve tasvirlerinde, hatiplerin konuşmalarında başarılı olmaları geniş bir söz varlığına sahip olmaları ve dilin inceliklerini maharetli bir şekilde kullanmalarına bağlıdır.(Göçer; 2009: 1028).“Kelimelerin anlamları yoktur, kullanımları vardır.” Bu söz, dilde bağlamın önemini vurgulaması kadar kelimelerin zaman içinde kazandığı anlam çeşitliliğinin sebeplerine işareti etmesi bakımından önemlidir(Çalışkan; 2010: 260).

YAHYA KEMAL'İN ŞİİRLERİNDE BALKAN COĞRAFYASI

Yahya Kemal, Mallarme'nin “Şiir kelimelerle yazılır” sözünü ilke edinmiş ve bu milletin benimsediği dili, sözcükleri kullanmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar “Yahya Kemal” adlı eserinde, Yahya Kemal'in Avrupa'da bulunmasının şairin şiirine ve diline yeni bir bakış getirdiğini vurgulamıştır. Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun “ Dilci Gözüyle Kendi Gök Kubbemize Bakış” başlıklı makalesinde şiiri bir dil işçiliği olarak nitelendirmiş ve şairin kullandığı sözcüklerden yola çıkarak şairin şiirlerinde bir masal anlatma havasının hâkim olduğunu ifade etmiştir. Yahya Kemal'e göre şiirin temeli sözcüklerdir ve bunlar anasının ak sütü gibi temiz bir dile aittir. Şair İstanbul dışında yetiştiği için İstanbul'da konuşulan Türkçeye hayrandır ve onun adeta bir musikiyi çağrıştırdığını söyler .Yahya Kemal'e göre dil; tarih boyunca değişip gelişen ve vatanın toprakları üzerinde yaşayan insanların kültürleriyle yoğrulup ortaya konan bir süreçtir (Eruz, 2006: 6).

Söz varlığı, o dili konuşan toplumun yaşama biçiminin, kavramlar dünyasının kısaca maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısıdır. Balkan coğrafyasında, Türkçenin söz varlığı; Osmanlı Türkçesinin gücü içerisinde vücut bulmuş, balkan milletlerinin, dini, sosyal, edebi kültürleri ile şekillenmiştir. Bir dilin “Söz varlığı” kelime grubunun ifade ettiği anlam, doğal olarak, o dile ait sözcük sayısı anlamını akla getirir. Ancak Balkan coğrafyasındaki Türkçenin söz varlığı, insanın toprakla bütünleşmesi neticesinde vücut bulan imparatorluğun tarihi, sosyal ve kültürel kimliğinin ifadesi niteliğindedir ve Yahya Kemal'in şiirlerinde, bahsedilen ifade tarzı güçlü bir ses uyumu ile işlenmiştir.

Bilindiği gibi, Yahya Kemal 1884 yılında Üsküp'te doğmuştur. Üsküp ki, “Şardağ'nda, Bursa'nın devamı” olan “her bakımdan bir Türk ve Müslüman şehridir” .Öyle ki, Yahya Kemal'in babası bir ara Üsküp'ten Selanik'e taşınmak isteyince annesi karşı çıkar. Çünkü Üsküp onun nazarında tam bir Müslüman şehri, Selanik ise bilakis Üsküp'e göre sosyal yapısı farklılık gösteren, bir ağyar diyarı"dır. O yıllarda Osmanlı Devleti sınırları içinde yer alan Üsküp, “Evladı Fatihan” neslinden halkı, yaşayışı, düşüncesi, mimarisi ve bütün özellikleriyle Türk olan ve bugün Balkanlarda kalmış” bir şehirdir(Çakır, 2008: 128-129). Yahya Kemal'in sanatını oluşmasını sağlayan heyecan, Balkan şehirlerinde geçirdiği, çocukluk çağında başlamıştır. Her yaz, şimale doğru asırlarca koşan eski Türk akıncılarının, öksüz bıraktıkları vatan topraklarında tüten bir mazi hasreti, şairin hayal dünyasında, bu sanatın ilk ürperişlerinin uyanmasına neden olmuştur. Şairin “Açık Deniz” şiirindeki:

“Aldım Rakofça kırlarının hür havasını

Duydum akıncı cedlerimin ihtirasını.”

(Açık Deniz-Yahya Kemal)

Mısralarının, Yahya Kemal'deki sanat karakterinin teşekkülü cihetinde derin bir manası vardır. Bu kırlardaki hür havayı teneffüs ederek, “ufuklara koşmak” ve “ufuklarla yarışmak” isteyen eski Türk akıncılarının kudretli ve enerjik duyguları, denilebilir ki, Yahya Kemal'de şiir iklimlerinin ufuklarına varmak ve bu iklimlerin ufuklarıyla yarışmak şeklinde tecelli etmiştir. Şair, üzerinde at koşturduğu meydanın şahsüvarı olmak kudretini bu iklimlerdeki şerefli hatıralardan almıştır(Banarlı; 2001: 1173). O'nun, “Çocukluk ve ilk gençlik yılları, Şardağ'ın eteklerinde, tıpkı yeşil gölgeli Bursa'nın devamını andıran bu güzel şehirde geçmiştir. Yahya Kemal'in bu yılları imparatorluğun eski parlak günleri değilse de, yine her yönüyle Türk bir çevrede hür vatan havasını koklamıştır. O, dokunaklı Rumeli türkülerini duya duya büyümüş, annesinden onun fetih destanları dinlemiş olması muhakkaktır. Her yaz kuzeye giden ak tolgalı akıncılar, evlerinin önünden geçmiş gibi, o da çocuksu sevgilerini ellerine alkış yapmıştır(Çakır, 2008: 128- 129).

“Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;

Bin atlı o gün dev bir orduyu yendik!

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!

Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kabilelerle..."

(Akıncı-Yahya Kemal Beyatlı)

"Bin atlı akın" , "dev gibi bir ordu" , "Ak tolgalı beylerbeyi", "Tuna"; Türkçe ifade tarzında, bu kelime ve kelime gruplarının anlam derinliklerine baktığımızda, Türkçenin ifade gücü ile varlığını bulan, Osmanlı-Türk kültür ve medeniyeti tarihinin, onun şiirinin mısralarında parladığını görürüz. Balkan coğrafyasının fethi ve Türkçe ile vatan toprakları haline getirilen düşünce tarzının derinlikli arka planında, "fetih ruhunun" olduğu görülmektedir.

Balkanlara hâkim olan "fetih ruhu", gelip geçici bir heyecan fırtınası değil, hali hazırda bu millet için bir kuvvet kaynağıdır. Yahya Kemal bu kaynaktan beslenen şairlerimizin başında gelir. O, birçok şiirinde Balkanlardaki Türk fütühatını adeta kendi yaşadığı bir ferdi macera gibi terennüm eder. Şairin millî ruhla bütünleşen ferdi ruhunun akislerini "Mohaç Türküsü"nde de görüyoruz:(Şenel; 1996: 226).

"Bizdik o hücumunun bütün aşkıyla kanatlı;

Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,

Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle!"

(Mohaç Türküsü-Yahya Kemal Beyatlı)

Tarihi hadiselerden bildiğimiz gibi, Mohaç meydan muharebesi 1526'da, Kanuni Sultan Süleyman'ın, Macar Krallığı ordularına karşı zaferiyle sonuçlanmıştır.

"Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle" ve "Açık deniz" şiirinde; "Bildim nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı" mısralarında, musikişinas bir ifade tarzı ile terennüm edilen "ufuklarla yarışmak"; Türkçenin anlam derinliğinde bize çoşkun bir ruhun ürperişini, ve ufuklar ötesinde yaşayan duyguların dalgalanışını çağırıştırır.

Yukarıda ifade edilen bu iki şiirde; “Akıncılar” ve “Mohaç Türküsü”; Balkan topraklarının fethedilmesi, bu toprakların Türkçe ile Osmanlı-Türk kültür ve medeniyetinin taşınması, insan ile toprağın yoğrulması çerçevesinde, Türk ordusunun sağlam iradesi ve gücü görülmektedir. Onun;

“Ordu-milletlerin en çok dövüşen, en sarpı

Adamış sevdiği Allah'ına böyle bir yapı”

(Süleymaniye'de Bayram Sabahı-Yahya Kemal Beyatlı)

Şiirin dizelerinde, Anadolu'yu ve Balkan topraklarını vatan haline getirmede ordunun önemli payı olduğu vurgulanmaktadır. Süleymaniye'de abideleşen yapıda, mimarların, mühendislerin ne kadar payı varsa, savaşan askerlerin de o kadar payı vardır. Müslümanlık, İslam bu topraklarda; ordunun savaşan askerleri sayesinde “fetih ruhu” ile yayılmış, Anadolu ve Balkan coğrafyasında ki Osmanlı-Türk kültür ve medeniyeti birliğinin ayrılmaz bir parçası ve teminatı haline gelmiştir.

“Ordu-milletlerin en çok dövüşen, en sarpı”

Mısrasında, ifade edilmek istenilen mana derinliği ve ifade zenginliği çerçevesinde; Türk ordusu, yurdu hem kuran hem de koruyan gücümüzdür. Bu bakımdan Türk milletinin en önemli unsuru Türk ordusudur. Türk milleti, önce Allah'a sonra ordusuna güvenir. Türk ordusunun güçlü olması, Türk milletinin en büyük güvencelerinden biridir(Çetin; 2008, 508).Yahya Kemal'in şiirlerinde “fetih ruhunun” en önemli unsuru Türk ordusudur. “Fetih ruhunu” canlı tutan, gerçekleştiren Türk ordusunun görevini bitirmesi ile birlikte, fethedilen topraklarda, insan, coğrafya, kültür ve medeniyet unsurlarını birleştiren, yoğuran, varlık sebebi sayılan Türkçe vücut bulur. Türkçe ile insan toprağı işler, coğrafyayı yeniden inşa eder.

Şairin,“Süleymaniye'de Bayram Sabahı” isimli şiirinin genelinde ümit duygusu yine millî bağlamda ele alınır. Şair, geleceğe, Türk milletinin parlak geleceğine ümitle bakmaktadır. Onda bu ümit duygusunu doğuran iki temel etken vardır. Birisi Türk milletinin kendisini millet yapan din, dil, ideal, duygu, düşünce, tarih, vatan gibi ortak değerlerine olan bağlılığını görmesidir. İkincisi de Türk milletinin bekasının teminatının Allah'tan sonra Türk

ordusu olduğunu görmesidir. "Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz, / Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz; / Vatanın hem yaşayan varisi hem sahibi o, /Görünür halka bu günlerde teselli gibi o." gibi mısralarda Türk ordusuna bağlı bu ümit duygusu kuvvetle hissettirilir. Diğer yandan Türk milletinin geçmiş büyük zaferlerine, başarılarına duyulan hasret duygusu da çok açık olarak verilir(Çetin; 2008, 502).

Onun, bu şiirlerinde, Türkçenin en açık ve ahenkli bir dille, birer zafer marşı hâlinde işlendiğini görüyoruz. Onun Türk ordusuna beslediği sonsuz ümidi ise; en acı günlerimizde bile söylediği şu mısralardaki sağlam imanda görülür(Banarlı; 2001: 1179).

Şu kopan fırtına Türk Ordusu'dur Ya Rabbi !

Senin uğruna ölen budur Ya Rabbi !

Ta ki yükselsin ezanlarla müeyyednamın,

Galib et çünkü bu son ordusudur İslamın

(Yahya Kemal Beyatlı)

Yahya Kemal'in şiirlerini incelediğimizde Balkan şehirlerinin (Üsküp, Kalkandelen, Kosova, Niğbolu, Mercidabık, Mohaç, Varna, Belgrat, Rakofça, Budin, Eğri, Uyvar) 22 defa, Anadolu şehirlerinin 20 defa, İstanbul'un ise semtleriyle birlikte 81 defa zikredildiğini tespit edebiliriz. Bu tespit, Yahya Kemal'in İstanbul'dan sonra en çok Üsküp ve diğer Balkan şehirleri hakkında mısralar söylediğinin delilidir(Yüksel; 2009: 3).Üsküp'ü müstakil bir konu olarak belirlediği "Kaybolan Şehir" adlı şiirinin mısralarında, şehir hakkında şunları ifade etmektedir:

"Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han diyarındır,

Evlad – ı fatihana onun yadigârıdır.

Firuze kubbelerle bizim şehrimizdi o;

Yalnız bizimdi, çehre ve ruhiyle bizdi o.

Üsküp ki Şar Dağı'nda devamıydı Bursa'nın.
Bir lale bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.
(...)"

(Kaybolan Şehir-Yahya Kemal Beyatlı)

Şair, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olan Bursa ile Üsküp'ü, birbiri ile özdeşleştirmektedir. Bu iki şehir, Osmanlı kültür ve medeniyetinin Anadolu'ya ve Balkanlar'a yerleştiği dönemin sembol şehirleridir. Birisi, "Evlad-ı fatihana" , "Yıldırım Beyazıd Han diyarı" , diğeri "Orhan Gazi'nin yadigârı" olan, bu iki şehirden yükselen "firuze kubbeler", Türk kültür medeniyetinin, Türkçenin ifade tarzı ve söz varlığı ile vatan toprakları hâline geldiği, kente taktığı millî nişanelerindedir. Ayrıca bu mısralarda, Onun şiir anlayışının genelinde görebileceğimiz "hâl" , "zaman" ve "mekan" unsurlarının bütünleştiği "kolektif ruhu" çağrıştıran kelimelerin mana derinliğini görmekteyiz. Bu ruh, onun şiir ikliminde, millî ruhla bütünleşen insan faktörünün, coğrafyaya, o coğrafyanın iklimine kültürüne, toprağına yansımalarıdır. Onun şiirlerin de, mekanda, toprakla insanın yoğunlaşması, kaynaşması ve bunun sonucu olarak da coğrafyanın vatan haline gelmesi , Türkçenin imkânları dâhilinde kendisine has bir söyleyiş tarzı ile ifade edilir.

"(...)
Üç şanlı harbin arşa asılmış silahları
Parlardı yaşlı gözlere bayram sabahları.

Ben girmeden hayatı şafaklandırıran çağa,
Bir sonbaharda annemi gömdük o toprağa.

İsa Bey'in fetihde açılmış mezarlığı
Hülyama ahiret gibi nakşetti varlığı.
(...)"

(Kaybolan Şehir-Yahya Kemal Beyatlı)

Bu mısralarla devam eden “Kaybolan Şehir” adlı şiirde Yahya Kemal'in edebi ve şahsi serüveni sırasında güç aldığı tarih unsuru öne çıkmaktadır. Üsküp'te doğmuş ve Osmanlı hezimetinin sarsıntılarını daha yakından duymuş serhat çocuğu, kahramanlık hikâyelerini dinleye dinleye büyüdüğü, macerası asırları dolduran imparatorluğun feci yıkılışından muzdarip olmaktadır ve bir daha geri gelmeyecek olanın doğurduğu büyük ümitsizliği, ancak şanlı ve güzel günleri hatırlamak suretiyle telafiye çalışmaktadır. “Şanlı harbin arşa asılmış silahları,” şaire, şehrin Osmanlı'ya bağlı olduğu yıllardan kalan manevi anılardandır (Yüksel; 2009: 3).

“Üsküp ki Şar Dağı'nda devamıydı/Bursa'nın.

Bir lale bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.”

Mısralarında; “Üsküp” ,”Şar Dağı”, “Bursa” ,“lale bahçesi” ,“temiz kanın” kelime ve kelime gruplarında Osmanlı Türk coğrafyasının önemli mekân isimleriyle karşı karşıyız. “Bursa”, “Devlet-i Aliyye'nin” ilk başkenti, Osmanlı Türkçesi ile inşa edilmeye başlanan ilk kültür ve medeniyet merkezidir. “Üsküp” ise Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarında inşa ettiği “Bursa”dır. Evliyalar diyarı Bursa, Balkanlarda eskiden Üsküp'le devam ediyordu. Kendisi için dökülen, aziz şehitlerimizin kanları ile vatan toprağı hâline gelen, bu şehir, bir lale bahçesine çevrilmiştir. Bizim, “Biz”, olmamızı sağlayan, Türklüğün yeni vatanda gelişmesini; kanlarını dökerek temin edenler ile “firuze kubbeler”, inşa edenler, aynı mekânda bir arada bulunmaları, aynileşmelerini sağlayan unsur, onun şiirlerinde var olan, “kolektif ruhtur”. Bu ruh, Türkçenin ifade gücü ile nesillerin birbirinden ayrılmasına da engel teşkil etmektedir. Böylece geçmişle, hâl, bu ruh çevresinde bir araya gelir, iç içe girer, birlikte yaşar. Aslında aynı ruhun varlığını sürdürmesi, zamanın getirdiği ayrılığı da ortadan kaldırır.

Bir şehir düşünün, bir şairin ruhunda yıllar yılı titreyen, kayıp bir şehir. Öyle bir şehir ki geleceğin yıldızlı semasının en önemli varisi “havası ve toprağı Müslümanlık rüyası ile dolu bu şehirde doğdu. Doğarken kulağına ezan okundu, evlerinin odalarında namaza durmuş ihtiyar nineler gördü. Mübarek günlerin akşamları bir minderin köşesinde okunan Kur'ân'ın sesini işitti. Bir raf üzerinde duran Kitabullâh'ı indirdi, küçük elleriyle açtı. Gül yağı gibi bir ruh olan sarı sahifelerini kokladı. İlk ders olarak besmeleyi öğrendi. Kandil günlerinin kandilleri yanarken, ramazanların, bayramların topları atılırken sevindi. Bayram namazlarına babasının yanında gitti, camiler içinde şafak sökerken tekbirleri dinledi. Dinin böyle bir merhalesinden geçti”(Beyatlı; 1964: 121) ve büyük şair, büyük bir şair olmadan önce Türk

oldu (Koçakoğlu, 2008: 515).Geçip giden zaman birçok şehrin gözlerimizin önünden kaybolmasına, sadece hafızalarda görünür olmasına yol açmıştı. Yahya Kemal çocukluğunu, ilk gençliğini ve annesini böyle bir şehre gömmüştü. Şiirlerinde görülen kedere bu his kaynaklık eder.(Eğilmez; 2008: 1)

“Bir sonbahar günü annemi gömdük o toprağa”

dizesinde de ifade ettiği gibi, Yahya Kemal'in annesi Üsküp topraklarında yatmaktadır. Bu manada, onun için Üsküp farklı bir değer ifade etmektedir. Annesi, Yahya Kemal'in dini ve tarihi muhayyilesini, şekillendiren tek insandır. “Ezan-ı Muhammedi” adlı gazelini annesinin ruhu için yazmış ve Üsküp'teki kabrine armağan etmiştir.

“Üsküp'de kabr-i madere olsun bu nev-gazel

Bir tuhfe-i bedi ü beyan-ı Muhammedi”

(Ezan-ı Muhammedi-Yahya Kemal Beyatlı)

Görülen geçmiş zaman ekini şimdiki zaman ekine tercih eden, “Biz İstanbul'da mekânı değil zamanı fethettik” diyen Yahya Kemal, biliyordu ki bir şehri kaybederken sadece mekândan değil orada yaşanan zamandan da olursunuz. Mekân kaybolurken peşinden zamanı, orada yaşanmış hatıraları, hatta kendisine ait olan koca bir tarihi de sürükleyip götürür. Maddesiyle ve ruhuyla yalnızca bizim olan her şey artık bizim değildir(Eğilmez;2008:1) Yahya Kemal Üsküp'ü, “Fatih devrinin ruhani mezarlığı” olarak nitelendirir. Gerçekten şehrin her köşesinde bir evliya yatmaktadır. Yahya Kemal'in hülyasına Üsküp'e dair nakşeden şeyler, bu cengaver evliyalarla birlikte şehrin kazandığı uhrevi kimlikten ileri gelmektedir. Çöken âlemler, Beyatlı şiirlerinin aynasında ebedi akisler bırakarak kaybolur. Üsküp de bu âlemlerin en mübarek olanıdır (Yüksel; 2009 3).

“(…)

Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin

Üsküp bizim değil? Bunu duydum, için için.

Kalbimde bir hayali kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!

Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,
Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.”

(Kaybolan Şehir-Yahya Kemal Beyatlı)

Yahya Kemal, Üsküp'ü kaybediş ızdırabını gönlünün en ücra yerlerinde duymuştur. O, ayrılığın bir kopuş olduğunu düşünmemektedir. Zira, hâlden kurtuluşu, tarihte gezintide bulan Beyatlı, düşünce ve yaşayış tarzı bakımından Üsküp'ün bir Türk şehri olarak kaldığını belirtir. Yahya Kemal'in “Açık Deniz” adlı şiirinde Üsküp'te geçen çocukluğu sırasında Osmanlı'nın zor zamanlarından yine tarihe sığınarak sıyrılışı gözlemlenebilir(Çakır, 2008: 128-129).

“Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lahza bir alev gibi hasretti duyduğum.

Kalbimde vardı Byron'u bedbaht eden melal
Gezdim o yaşta dağları, hülyam içinde lal...

Aldım Rakofça kırlarının hür havasını,
Duydum, akıncı cedlerimin ihtirasını,

Her yaz, şimale doğru asırlarca bir koşu...
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu...

Mağlupken ordu, yaşlı dururken bütün vatan,
Rüyama girdi her gece bir fatihane zan.
(...)”

(Açık Deniz-Yahya Kemal Beyatlı)

Tarihi ve millî bir dokuya sahip olan Üsküp'ün Yahya Kemal'in duygu ve düşünce dünyasına tesirini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

'Hülya', 'melal', 'hayal', 'akıncı ihtirası', 'asırlarca süren koşu', 'rüya', 'fatihane zan', 'ufuk', 'sonsuz ufuk', 'mahzun ufuklar', 'deniz', 'engin denizler', 'gökyüzü', 'liman', 'meydan', 'ruh', 'kıyı" gibi büyük bir dikkatle seçilen ve şiirin kelime mimarisine özenle yerleştirilen kelime ve kavramlar, hep bu sonsuzluk idealinin ve ecdadın "akıncı ihtirası"nın saikiyle söylenmiş, kelime ve kavramların ifade ettiği sembollerde, Türkçenin mana derinliklerinde, Yahya Kemal'in dili kullanım tarzını görmekteyiz.

Bu mısralarda, onu, "Her lahza bir alev gibi..."yakan hasreti ve özlemi, "Rakofça kırlarının hür havasında", "akıncı cedlerinin ihtirası"yla derinden duyan ve yaşayan şair; bir Amasya, bir Edirne, bir Manisa kadar bizim olan, İslam olan, özünde Türk İslam kültür ve medeniyetinin güzelliklerini, değer ve dinamiklerini taşıyan ancak, birer birer kaybedilmiş Balkan şehirlerinin hasretiyle kavrulur.

Onun şiirine başlık olarak seçtiği "Açık Deniz" sembolü, insanımıza tarihi şuur içinde evrensel bir mahiyet kazandıran, "sonsuzluk ihtirası"na ve "hudutları aşma" iştihakına duyulan özlemin bir neticesidir. Yahya Kemal'in şiirlerindeki temel duygu ve düşüncelerin kaynağını gösteren, Onun hayata bakışının ve dünya görüşünün bir bakıma anahtarı mesabesinde olan "Açık Deniz" başlıklı şiiri; sonsuzluk duygusunun hâkim olduğu mekânda "ilerleme", mekânda "genişleme", mekânda "yayılma" ve "yaşama" idealinin tahassürlerinden neşet eden bir 'iç sıkıntısının çığıdır'. 'Mahzun sınırların ötesinde kalan vatan topraklarının dinmeyen feryadı, bitmeyen ağrısıdır'. Bu şiirde milletin mazideki ideali, idraki, izanı, irfanı yirminci asrın duyuş ve telakkileriyle muhakeme edilerek mukayeseli bir tarzda, ahenkli ve estetik bir şiir diliyle ortaya konulmuştur. Şairin ruh haline hâkim olan bu ince melal, bu sosyal iç sıkıntısı; bir zamanlar dünya hâkimiyetini kuran ve yaşatan Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle birlikte aydınlarımız nezdinde başlayan, daha sonra da devam eden bir dağılma, bir yıkılış psikolojisinin derin akislerini, estetik tahassürlerini taşır(Araz;2008:24). Balkan coğrafyası, Yahya Kemal'in, doğduğu, çocukluğunun geçtiği, şahsi ve edebi kimliğini oluşturan, şekil veren ana etmenlerden biridir. Şairin, şiirlerinde sürekli özlemle andığı çocukluk günleri, millî havanın en kesif yaşandığı Balkan şehirlerinin en mutaassıbı sayılabilecek Üsküp'te geçmiştir. "İlk asırlardaki çeşnisini tamamıyla muhafaza etmiş bir vatan şehri" olarak gördüğü Üsküp, Yahya Kemal'in hatıralarında unutulmayacak bir yer edinmiştir. Nihad Sami'ye anlattığı anılarında:

“Fihakika Üsküp, yalnız vatan olarak değil, şehir olarak da gurbette hatırlanmaya değer bir beldemizdi.” diyerek şehrin, millî ve dini değerleri yanında güzelliğiyle de akılda tutulacak bir şehir olduğunu belirtir(Yüksel; 2009: 3). Balkan coğrafyasının savaşlarla dolu olan kaderi ve Yahya Kemal'in tanıklıkları da onun halk kültürünü Neo-Klasik kültür ile birleştirmesiyle sonuçlanır ve şiirinde bu yapının damıtıldığını görürüz. Örneğin 1897 Türk Yunan harbinde, Gazi Ethem Paşa orduları Atina'ya giderken, gönüllü Türk askerleri:

“Eğil dağlar eğil, üstünden aşam

Yeni talim çıkmış, varam, alışam.”

Türküsunü söyleyerek orduya katılmışlardır. Bu durum Yahya Kemal'i derinden etkilemiş ve yıllar sonra İstiklâl Harbi Yazıları'na Eğil Dağlar adını vermiştir. Balkanlar'ı kaybetmek onun ruhunda derin acılar bırakmıştır (Çetindaş; 2010: 143).

Yahya Kemal, Balkanlar hakkındaki görüşlerini bildirirken:

“Bir Türk gönlünde nehir varsa Tuna'dır, dağ varsa Balkan'dır -Türklerin Balkanlar coğrafyasında geliştirdiği medeniyet ve yaşadığı hayat macerası, Türk edebiyatında önemli yer tutmaktadır. Birçok şair ve yazarımız bu coğrafyadaki tarihi hadiseleri, şehirleri, tabii güzellikleri, kültürler arasındaki münasebetleri zaferleri ve mağlubiyetleri, gönül maceralarını ve daha birçok sosyal ve beşeri konuyu eserlerinde işlemişlerdir. Kendisi de bir “serhat çocuğu” olan Yahya Kemal Beyatlı, doğduğu toprakların maddi ve manevi atmosferini derinden hissetmiş ve bu hislerini eserlerine aksettirmiştir.”(Şenel;1996:223). Kanaatimizce, ifade edilen eserlerinde aksettirdiği, Balkan coğrafyasında, Türkçenin söz varlığının sesidir.

Onun gönlünde, Balkanlarda kaybedilen topraklar daima “vatan” sınırları içinde yer almıştır. Bu hissini “Türkçenin çekilmediği yerler vatandır” cümlesiyle ifade etmiştir. Yahya Kemal'e göre, vatanın kendi gövde ve ruhu Türkçedir (Şenel; 1996: 225).Türkçeyi: “Bu dil ağzımda annemin sütüdür”(Banarlı; 1982: 167) diyecek kadar seven ve ona sahip çıkan Yahya Kemal, yaşadığı döneme göre şiirlerinde vezin, kafiyeye ve iç ahengi kuvvetle duyuran gösterişsiz, sade ve akıcı bir dil kullanmıştır. Şiirdeki bu üst dilin teşekkülüne ve mimari yapısına son derece hassasiyet gösteren şair; şiirde bedii tefekkür unsurları dediğimiz his, fikir, hayal, inanç ve idealleri terennüm eden kelimeleri, kelime gruplarını ve kavramları dikkatle seçer. (Araz; 2008: 25).Yahya Kemal'in büyük önem verdiği ‘deruni ahenk’ kelimeler arasındaki fonetik münasebetlerden doğduğu gibi, hisler, düşünceler ve hayaller de

kelimelerden doğar.(Kaplan; 1987: 280).Bu kelimeler, şiirin muhtevi yapısına uygun mısra mimarisi ve şiire has bölümlerin içinde ileriye, daima ileriye doğru pürüzsüz ve ahenkli bir akış gösterirler. Mısra, beyit ve bölümlerin yüklendiği muhtevi yapı, bir kısım şairlerin ısrarla kullandıkları şiirde örtülü yahut kapalı söyleyişin hilafına o kadar sade ve açık, o kadar derin, hareketli ve anlaşılır bir üslup hususiyeti içinde işlenerek verilmiştir ki ses, kelime ve mısraların deruni ahengiyle teşekkül ettirilen bu ihtişamlı sanat, Türk edebiyatına “Açık Deniz” gibi,“Süleymaniye’de Bayram Sabahı” gibi şaheserler kazandırmıştır.(Araz, 2008: 25).

(Süleymaniye’de Bayram Sabahı-Yahya Kemal Beyatlı)

O, şiirinde ve sanatındaki bu ifade tarzı ile bir destan şairi olarak, bizi ecdadımızın destanlar yarattığı asırların atmosferine götürür, orduların zaferlerini Türkçenin kristalize olmuş söz varlığı ile terennüm ederek, hâl, zaman ve mekânı aynileştirir. Yahya Kemal mısralarında kullandığı kelimeler ile, üslubu ile, bir destan şairidir.

Destan şairi, destanını terennüm ettiği milletin fazilet ve kahramanlık çağlarını bizzat görüp yaşayan şairdir. Eğer kendi zamanımızda yaşıyorsa, ruhu, tarihin zafer ve şeref sahifelerinde dolaşır. Sanki o mazi asırlarında, düşman safhalarını yaran atlılar ve akıncılar arasında bizzat bulunmuş gibi, ruhunun o günlerde ve o kalıplarda yaşadığı vakaları hatırlar. Kısaca, destan şairlerinde, milletlerin fazilet, kahramanlık ve ihtişam tarihini, o milletlerle birlikte, asırlarca, çağlarca yaşayan bir millî ruh vardır. Şairdeki bu destan ruhu, ileri bir batı şiir kültürü ve klasik Türk şiirinden süzölmüş zengin dil ve sanat değerleriyle de doludur. Bunun içindir ki, tarih zaferlerini, bu zaferlerin kazanıldığı asırlarda lisanla söylemek şair ruhunun bütün varlığıyla o asırlarda ve o zaferlerde yaşamasından doğan bir inceliklerdir. (Banarlı; 1178-1179).

“Çıktı Otranto’ya pür velvele Ahmet Paşa

Tuğlar varsa gerektir kızıl elma’ya kadar”

(Gedik Ahmet Paşa’ya Gazel-Yahya Kemal Beyatlı)

XV. asır divan şiirinde kullanılan dil ile, klasik şiir Türkçesiyle, bir imparatorluk Türkçesiyle, “Tuğların”, varılmak istenilen hedef, amaç, ülkü manalarına gelen “Kızıl elma” düşüncesi, yine destansı bir üslup ile anlatılır. Balkanlarla Anadolu’daki kültür ve sanat

Girgin, Y. (2012). Yahya Kemal'in şiirlerinde Türkçe'nin, Balkan coğrafyasındaki söz varlığı. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(4), 22-41.

değerlerinin, ortak paydada bulunduğu, Yahya Kemal'in kendi millî ve büyük sanatını tanıtabilecek özellikte, emsalsiz bir ifade gücü niteliği taşıyan bir başka şiiri de "İtri" başlığını taşımaktadır:

"Musikisinde bir taraftan din,

Bir taraftan bütün hayat akmış;

Her taraftan, Boğaz, o şehrayin,

Mavi Tunca'yla gür Fırat akmış."

(İtri-Yahya Kemal Beyatlı)

İfade edilen şiirin, diğer mısralarında ise; Balkanların bütün Osmanlı coğrafyasıyla ortak kültür değerleri geliştirdiği ifade edilmiştir. Böylece şair, 'mavi Tunca'dan gür Fırat doğru akarak' ,Balkanlar coğrafyasının, Türkçenin ifade gücü çerçevesinde oluşan, insanın toprağı yoğurması sonucunda meydana çıkan, ortak Osmanlı Türk kültür ve medeniyetine olan katkısı dile getirilmiştir:

"Ta Budin'den Irak'a, Mısır'a kadar,

Fethedilmiş uzak diyarlardan,

Vatan üstünde hür esen rüzgar

Ses götürmüş bütün baharlardan."

Yahya Kemal'e göre Türkler, Balkanlara hâkim olmakla, o topraklara kültür ve medeniyet götürmüşler ve oraları karanlıktan aydınlığa çıkarmışlardır. Mohaç Meydan Muharebesi'ni anlattığı, "Mohaç Türküsü" isimli şiirinde, bu fikrini,

"Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü"

Mısrasıyla dile getirmiştir.(Şenel; 1996: 228).

Fakat, her şeye rağmen Balkan toraklarının büyük bir kısmının elden çıkması, bütün milletle birlikte, Yahya Kemal'i de derin bir üzüntüye boğmuştur. Şair, ruhundaki bu büyük ızdırabı da şiirlerinde dile getirmiştir.

Eski Türk akıncılarının torunları, vatan hâline getirdikleri topraklardan geri çekilmek zorunda bırakılmıştır. Şairin Rakofça kırlarında dolaşırken: "bağrında uğultulu bir akis gibi kalmış" olan "akıncı cedlerinin" gerçekleştirdikleri "her yaz, şimale doğru asırlarca bir koşu" maalesef hüznle, acıyla, elemle son bulmuştur (Uysal; 1998: 65). Bu köklü, samimi ve hayat bulmuş idealin, bu dinmeyen ihtiras ve iştiağın yerini:

"Hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular,

Mahzun hudutların ötesinden akan sular"

gibi hüznü dolu, acı ve ızdırab dolu hasret duyguları doldurmuştur (Araz; 2008: 4).

SONUÇ

Bütün bu ifadelerin sonucunda; asırlar boyunca Osmanlı Devleti'nin doğal bir parçası olan Anadolu topraklarından önce fethedilen Balkan coğrafyasının üzerinde, Yahya Kemal'in, "Türkçe duyuş ve Türkçe söyleyiş" endişesi çerçevesinde, Türkçe kelimelerin, coşkulu, ahenkli, gür bir ses ile onun mısralarında, kendisinin söyleyiş tarzı bulduğunu görüyoruz. Türkçenin söz varlığı, Balkan coğrafyasında, Osmanlı Türkçesinin gücü içerisinde vücut bulur ve Balkan milletlerinin, dini, sosyal, edebi kültürleri ile şekillenir. Bir dilin "söz varlığı", doğal olarak, o dile ait sözcük sayısı anlamını akla getirir. Ancak, Balkan coğrafyasındaki Türkçenin söz varlığı, insanın toprakla bütünleşmesi neticesinde vücut bulan imparatorluğun tarihi, sosyal ve kültürel kimliğinin de ifadesidir. Bu topraklar, yaklaşık olarak beş yüzyıl Müslüman Türk'ün zevkiyle yoğrulmuş, türküleriyle, mimarisiyle, sanatıyla, yaşam tarzıyla, Türkçe ile Osmanlı kültür ve medeniyeti inşa edilmiş, vatan hâline getirilmiştir.

Yahya Kemal'in şiirlerinde Balkan coğrafyası, sadece tarihi hadiseler veya kültürel değerlerin geçmiş zaman süreci ile ilişkilendirilmediği, Türkçeyi kullanma gücünün imkânları dâhilinde, onları bugünün, bize ait şimdiki zamanın doğal bir parçası olarak değerlendirdiğini görüyoruz. O, şiirin ve düşünce dünyasının kaynaklarını, kendi tarihinin ve kültürünün derinliklerinde aramış bir şahsiyetti. Tanpınar'ın ifadesiyle "Yahya Kemal, bugünkü

manasıyla “historicide”nin ehemmiyetini mazi karşısında ruhi bir esarete düşmeden bizde ilk idrak edendi” (Tanpınar; 1990: 447). Yahya Kemal Türkçesi ne bir tesadüfün, ne de moda hareketlerle müşterek bir dil cereyanının eseridir. Şair, Türkçenin Türkiye topraklarındaki güzelleşmesi tarihini adım adım takip ederek, milletimizin asırlar boyunca bu lisanına verdiği güzellikteki sırları araştırmış, bulmuş ve onu terennüm etmiştir. Batı şiir lisanlarının kendi millî dehalarını içinde asırlarca nasıl işlendiğini görüp, aynı ses ve söyleyiş üstünlüğünü Türkçeye de vermek için gereken yolları araştırmaktan doğan bu netice, şairin kendi dil ve sanat sevgisiyle kendi gayretiyle ve kendi lisan felsefesiyle elde edilmiştir (Banarlı; 2001: 1180). O'nun şiir anlayışının genelinde görebileceğimiz “hâl” , “zaman” ve “mekân” unsurlarının bütünleştiği “kolektif ruhu” çağrıştıran kelimelerin mana derinliğini, Balkan coğrafyasını konu alan şiirlerinde ve şiir anlayışının ve sanatının bütünlüğünde, Türkçenin söz varlığının ifade gücü, çerçevesinde görmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2002). *Ana dilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ömer Asım. (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* I, II, III, TDK Yay. , Ankara.
- Aktaş, İhsan . (Ocak, 2011). Yeleleri Kabarık Atlarla Geçtiğimiz Tuna'dan Köhne Bir Trenle Döndük. *Ay Vakti Dergisi*, Sayı:88.
- Aktaş, Şerif. (1992). “Yahya Kemal Beyatlı”, *Büyük Türk Klâsikleri*, 11. cilt, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul.
- Aktaş, Şerif. (1996). *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi* 1, Akçağ Yay. , Ankara, s. 199.
- Araz, Rıfat(2008). Yahya Kemal'in “Açık Deniz” Şiiri Üzerine Görüş ve Düşünceler. *Bereste Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi*, Yıl:7, Sayı: 77, sh. 24-27. (Yahya Kemal Beyatlı Özel Sayısı)
- Banarlı, Nihat Sâmî. (1982). *Şiir ve Edebiyat Sohbetleri* 2, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, s. 25.
- Banarlı, Nihat Sami. (2001). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 1-2*. MEB Yayınları, İstanbul, s:1173-1179
- Beyatlı, Yahya Kemal. (1964). *Aziz İstanbul*, Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, İstanbul, s. 121.
- Beyatlı , Yahya Kemal. (1971). *Edebiyata Dâir*, İstanbul, s. 83.
- Çakır, Ömer ;Yahya Kemal'de Tarih ve Şiir. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(2):125-150.

Girgin, Y. (2012). Yahya Kemal'in şiirlerinde Türkçe'nin, Balkan coğrafyasındaki söz varlığı. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(4), 22-41.

Çalışkan, Nihal. (2010). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığını Geliştirme: Kavramsal Anahtarlar Aracılığıyla Deyim Öğretimi, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/4 Fall

Çetidaş, Dilek. (2010). Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyasına Annesinin Tesirleri; A. Ü. Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 42, Erzurum, 133-145.

Çetişli, İsmail. (2008). Yahya Kemal'in Şiirlerinde Hikemi Tarz ve Tavrı. KTB Yay. , İstanbul, s. 144-157.

Eruz, Feride Gül. (2006). Yahya Kemal Beyatlı'nın Şiirlerinde Kelime Dünyası; Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Göçer, Ali; (2009). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri Ve Sözlük Kullanımı. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/4

<http://www.ayvakti.net./ayvakti-gezi/category/88-say>

<http://www.balkanskidom.com/showthread.php?t=3936>

Kaplan, Mehmet. (1987). Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2, Dergâh yayınları, İstanbul, 1. Baskı, s. 280

Koçakoğlu, Belda. (2008). Hayatın Satır Aralarında Bir adam. Akademik Sayfalar, Cilt:8, Sayı:31

Sevgi, Ahmet. (2008). Yahya Kemal ve Türkçe. Akademik Sayfalar, Cilt:8, Sayı:31

Şenel Ünal; (1996). "Yahya Kemal'in Şiirlerinde Balkanlar ve Balkan Türklüğü", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, y. 25, Nr. 4, ss. 223-233.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982), Yahya Kemal, Dergâh Yay., İstanbul.

Tanpınar, Ahmet Hamdi. (1992). "Kendi Gök Kubbeimiz", *Edebiyat Üzerine Makaleler* (Haz. Zeynep Kerman), Dergâh Yay. , 3. bsk. , İstanbul. , s. 355.

Tanpınar, Ahmet Hamdi. (1999). Göçmen Davası , (Yesevi Dergisi, Cengiz Yurdanur, s:20).

TDK, (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı), Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.

Türkmen, Zekeriya. (16 Ağustos 2011). Çıkayım Gideyim Urumeline ! Selanik-Kavala-Manastır-Ohri-Debre-i Bala-Kocacık-Üsküp ve Köprülü'ye Dair İzlenimler.

Uysal, Sermet Sami. (1998). Şiire Adanmış Bir Yaşam Yahya Kemal Beyatlı, Yahya Kemal'i Sevenle Derneği yayınları, İstanbul, s. 65

Yenisoy; Süleymanoğlu, Hayriye. (12. 06. 2008). Balkan Halklarının Dil ve Folklorunda Türk İzleri, Yenisoy, Samsun Mübadele Ve Balkan Kültürünü Araştırma Derneği. www.samsunmubadele.org.tr

Yüksel, Hakkı. (2009) Üsküp'ün Önemi ve Bu Önemin Edebi Yansımaları. <http://www.balkanskidom.com/showthread.php?t=3936>